

برنامه ریزی شهر سالم

(رهنمود سازمان بهداشت جهانی در زمینه برنامه ریزی برای مردم)

نویسندگان: هیو بارتون، کترین تسورو

مترجمان:

علی اکبر تقوایی، علی عسگری، سکینه معروفی

انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

۱۳۹۱

سرشناسه	بارتون هیو، BaronJ.fugh
عنوان و نام پدیدآور	برنامه ریزی شهر سالم، راهنمای سازمان بهداشت جهانی در زمینه برنامه ریزی برای مردم/ نویسندگان بارتون، کاترین تسورو؛ مترجمان علی اصغر تقوایی، علی عسگری، سکینه معروفی
مشخصات نشر	تهران: راه دان، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، انتشارات ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	۲۰۶ص: جدول
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۹۵۰-۸۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: Healthy Urban Planning a WHO guide to planning for people, 2000
یادداشت	کتاب حاضر با ترجمه میترا عطاریان توسط مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران در سال ۱۳۸۹ فیا گرفته شد
عنوان دیگر	رهنمود سازمان بهداشت جهانی در زمینه برنامه ریزی برای مردم
موضوع	سیاست شهری
موضوع	سازمان بهداشت جهانی، پروژه شهر های سالم
موضوع	WHO Healthy Cities Project -
موضوع	شهرسازی - بهداشت
موضوع	بهداشت شهری
شناسه افزوده	تسورو، کاترین، Tsourou Catherine
شناسه افزوده	تقوایی، علی اکبر؛ ترجم
شناسه افزوده	عسگری، علی، ۱۳۲۵ - ترجم
شناسه افزوده	معروفی، سکینه، ترجم
شناسه افزوده	سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، انتشارات
ردیابندی کنگره	۱۳۹۱ ۲۰۴ب/۵۹۵۶۷/۸۸۵۶۷
ردیابندی دیویی	۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	م ۲۸۹۹-۸۴

- عنوان: برنامه ریزی شهر سالم
- نویسندگان: هیوبارتون، کاترین تسورو
- مترجمان: علی اکبر تقوایی، علی عسگری و سکینه معروفی
- ویراستاران: عباس جلالی، فرحناز نوبخت
- ناشر: راه دان، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور
- نوبت چاپ: اول
- تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۱
- تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۵۰-۸۸-۵
- ناظر چاپ: عقیق ۴-۸۸۹۳۲۴۰۳

- آدرس ناشر: خ کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، نبش کوچه میر، پلاک ۱۱۸۲، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

- تلفن: ۶۳۹۰۱۲۸۳
- نمابر: ۶۶۴۲۸۰۸۹

Shahrdariha91@yahoo.com ■

سخن ناشر

بر اساس تعریف سازمان جهانی بهداشت (WHO) شهر سالم شهری است که در آن پیوسته سیاستهای عمومی در راستای سلامت و رفاه، تأمین نیازهای اساسی، پویندگی اقتصادی، توسعه زندگی معنی دار و هدفمند، بهبود و ترمیم روابط و تعاملات انسانی، تعمیق عدالت اجتماعی، بهبود کیفی و کمی سیستمهای خدمات رسان، ارتقای آموزش، تأمین محیط فیزیکی امن و پاک با زیست بوم پایدار شهری، تلاش و برنامه ریزی نماید.

با توجه به رویکردهای نوین مدیریت شهری در خصوص برنامه ریزی و مدیریت همه جانبه شهرها جهت نیل به شهرهای سالم در سالهای اخیر لزوم تبیین جوانب مختلف این امر موضوعی حایز اهمیت در مباحث مدیریت شهری می باشد.

انتشارات سازمان شهرداری های و دهیاری های کشور با توجه به اهمیت موضوع، چاپ این کتاب را در سال ۸۴ در دستور کار خود قرار داد. فراز و نشیب های فراوان در سالهای ماضی، وقفه های طولانی در کار ایجاد کرد. بررسی های متعدد در دوره های مختلف حساسیت کار را دو چندان نمود و طرح مباحث جدید باعث تغییرات متعددی در متن ترجمه گردید.

کتاب چندین مرتبه تا مرحله چاپ پیش رفت اما مسائل مدیریتی و تغییرات متعدد مانع از به سرانجام رسیدن طرح شد. بمنظور خروج از بن بست و چاپ کتاب حتی پیشنهاد نشر توسط دیگر ناشران نیز مورد توجه قرار گرفت. در نیمه دوم سال ۹۰ با توجه به برنامه ریزی جدید صورت پذیرفته، چاپ چندین کتاب از جمله کتاب برنامه ریزی شهر سالم مجدداً مطرح و کار به انجام رسید. لازم است از توجه و حمایت آقای دکتر بمانیان در چاپ کتاب قدردانی گردد. پیگیری ها و تلاش های خانم دکتر معروفی در مراحل مختلف تولید محتوی بسیار قابل تقدیر است. همچنین مساعدتهای آقای عباس جلالی در ویرایش و اصلاح متن و ختم حدیثه گرشاسبی در امور فنی کار، شایسته قدردانی است.

انتشارات

سازمان شهرداری های و دهیاری های کشور

فهرست مطالب

۲۳	بخش اول: مفاهیم، اصول، و کاربرد آنها
۲۵	فصل اول: پیوندهای میان سلامت و برنامه‌ریزی شهری
۲۵	مفهوم بهداشت و سلامت
۳۰	تأثیرات برنامه‌ریزی شهری بر بهداشت و سلامت
۳۳	دوازده هدف کلیدی بهداشت برای برنامه‌ریزان شهری
۴۵	فصل دوم: پروژه شهرهای سالم و برنامه‌ریزی شهری
۴۵	مقدمه
۴۵	بهداشت و سلامت برای همه
۵۰	پروژه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی
۵۱	پیوست ۱- شهر سالم چیست؟
۵۳	پیوست ۲- کیفیت شهر
	پیوست ۳- برنامه‌ریزی شهری برای شهرهای شرکت‌کننده در شبکه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی: "شهرها برنامه‌ای اجرایی برای اصلاح سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری سالم و پایدار را تهیه و اجرا کنند"
۵۴	اقدام‌های مورد نیاز در طول مرحله سوم
۶۰	پیوست ۴- مشارکت ساکنان در تهیه طرح جامع شهر سگویا
۶۰	اقدام بین‌المللی
۶۱	تلاش برای ایجاد شهرهای سالم
۶۴	مشارکت اجتماعی در مراحل مختلف فرایند تهیه طرح
۶۵	سامانه اطلاعات سلامت و بهداشت شهر
۶۸	پیوست ۵- برنامه‌ریزی شهر سالم در کپنهاک (دانمارک)
۶۸	شناسایی نواحی محلی
۶۸	همکاری بین بخشی
۶۹	مشارکت اجتماعی
۶۹	برابری و عدالت
۶۹	مسکن
۶۹	حمل و نقل
۷۰	فضاهای عمومی
۷۰	نظارت و ارزیابی
۷۱	پیوست ۶- برنامه‌ریزی توسعه بهداشت شهری در استوکان ترنت STOK ON TRENT (انگلستان)

۷۲.....	محتوا
۷۲.....	مسکن
۷۳.....	حمل و نقل
۷۴.....	نتیجه‌گیری
۷۵.....	پیوست ۷- شبکه‌های رسمی و غیررسمی (ملی و بین‌المللی) و همکاری میان آنها
۷۶.....	نتیجه‌گیری
۷۹.....	فصل سوم: برنامه‌ریزی شهر سالم در عمل
۷۹.....	مقدمه
۸۰.....	پیشینه شهرهای شرکت‌کننده در مرحله دوم پروژه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی
۸۱.....	کاربرد اصول شهرهای سالم در برنامه‌ریزی شهری
۸۸.....	پیوست ۸- همکاری بین بخشی در تهیه طرح راهبردی شهر برنو (جمهوری چک)
۸۹.....	مشارکت اجتماعی
۹۱.....	توسعه مفهوم برنامه‌ریزی شهری سالم در شهرها
۹۶.....	موارد غیر بهداشتی در برنامه‌ریزی شهری: چونی کدامند؟
۹۹.....	سالم‌سازی فرایندها
۱۰۲.....	استفاده از شاخصها در فرایند برنامه‌ریزی
۱۰۳.....	نتیجه‌گیری
۱۰۵.....	بخش دوم: راهبرد برنامه‌ریزی شهر سالم
۱۰۷.....	فصل چهارم: برنامه‌ریزی اسکان و تبدیل شهرها و شهرک‌ها به مکان‌های مناسب زندگی
۱۰۷.....	هدف و محدوده عمل در برنامه‌ریزی اسکان
۱۱۱.....	فرآیند پنج مرحله‌ای
۱۱۴.....	شاخص‌های سلامت
۱۱۵.....	شکل و فرم شهر
۱۱۸.....	پیوست ۹- احیاء نوسازی در بارسلونا (اسپانیا): احیای بخش نسبتاً کم‌ارزش شیوات ولا
۱۱۹.....	۱- رشد متراکم و فشرده در شهر
۱۲۰.....	۲- عدم تمرکز یا رشد غیرمتمرکز شهر
۱۲۱.....	۳- تراکم خطی
۱۲۱.....	نتیجه‌گیری
۱۲۲.....	اصول و قواعد
۱۲۵.....	اندازه و مقیاس امکانات و تسهیلات
۱۲۶.....	کیفیت مسکن، تنوع و دسترسی
۱۲۸.....	پیوست ۱۰- احیای مجتمع‌های مسکونی و حل مشکلات اجتماعی در وین (اتریش)
۱۲۹.....	پیوست ۱۱- اصول و قواعد سازمان بهداشت جهانی برای تامین مسکن سالم
۱۳۰.....	برنامه ریزی جامع حمل و نقل با رعایت اصول بهداشتی، برابری و ارتقای کیفیت زیست محیطی

پیوست ۱۲- رویکرد یکپارچه در زمینه مدیریت حمل و نقل شهری در فلورانس (ایتالیا).....	۱۳۳
توجه به پیاده روی و دوچرخه سواری در سطح شهر.....	۱۳۳
پیوست ۱۳- پروژه آدونیس در کپنهاگ (دانمارک).....	۱۳۵
عوامل مهم در ارتقای دوچرخه سواری و پیاده روی.....	۱۳۵
ترابری (حمل و نقل) عمومی.....	۱۳۶
مدیریت منابع به صورت یکپارچه.....	۱۴۰
پیوست ۱۴- یکپارچگی در سیاست احداث پارکینگ با دیگر سیاستهای شهری در لیون (فرانسه).....	۱۴۲
پیوست ۱۵- طرح راهبردی برای بازسازی محیط زیست در شهر بیلانو (اسپانیا).....	۱۴۴
راهبرد استفاده از انرژی.....	۱۴۵
پیوست ۱۶- طرح آزمایشی انرژی خانگی در گلاسکو (انگلستان).....	۱۴۷
اصول و قواعد.....	۱۴۸
پیوست ۱۷- راهبردهای سازمان بهداشت جهانی در زمینه کیفیت هوا و میزان تولید انرژی.....	۱۵۰
راهبرد استفاده از آب.....	۱۵۰
پیوست ۱۸- پروژه باز زنده سازی شهری یکپارچه در کولدینگ (دانمارک).....	۱۵۲
غذا.....	۱۵۲
پیوست ۱۹- رشد گیاهان در پشت بامهای پرتزبورگ (روسیه).....	۱۵۵
نتیجه گیری.....	۱۵۵
فصل پنجم: برنامه ریزی واحدهای همسایگی.....	۱۵۷
مقدمه.....	۱۵۷
اصول.....	۱۶۰
ویژگی های یک محله چیست؟.....	۱۶۰
پیوست ۲۰- برنامه ریزی محله ای در هارسنس (دانمارک).....	۱۶۴
برنامه ریزی مشارکتی تصمیم گیری محلی.....	۱۶۶
همگرایی اجتماعی و تنوع مسکن در واحدهای همسایگی.....	۱۶۸
پیوست ۲۱- نوعی آمیختگی و ترکیب در مسکن (میلتن کینز- انگلستان).....	۱۶۹
نحوه اجرا.....	۱۶۹
بهبود دسترسی به تسهیلات محلی.....	۱۷۰
حرکت به سوی تدوین دستور کار و منشور شهر سالم.....	۱۷۳
برنامه ریزی حمل و نقل.....	۱۷۴
برنامه ریزی برای نحوه عملکرد شبکه ناوگان عمومی.....	۱۷۷
برنامه ریزی فضاهای عمومی و باز.....	۱۷۸
پیوست ۲۲- اجرای طرح توسعه "بدون خودرو" در شهر ادینبورگ (انگلستان).....	۱۸۰
تأمین سوخت و غذای مورد نیاز شهر.....	۱۸۱

۱۸۱	جلوگیری از تولید و انتشار گاز CO ₂
۱۸۲	نتیجه‌گیری
۱۸۳	پیوست ۲۳- ارتباط میان برنامه‌ریزی واحد همسایگی با معیارهای سلامت در جامعه
۱۸۳	راهکارهای عملی
۱۸۳	مسکن
۱۸۵	فصل ششم: ارزیابی یک پروژه
۱۸۵	مقدمه
۱۸۶	فرآیند تصمیم‌گیری
۱۸۷	همکاری با سازمان‌ها و مؤسسات وابسته
۱۸۹	آلودگی و خطرات ناشی از آن
۱۹۰	تنوع زیستی
۱۹۰	مسیرهای جابجایی و نقل و انتقال
۱۹۰	وجود دسترسی مناسب در منطقه
۱۹۲	منابع آب، حیات وحش و چشم‌اندازهای طبیعی
۱۹۲	استفاده دوباره از ساختمانها و مصالح به کار رفته در آنها
۱۹۳	کاربری اراضی
۱۹۳	پیشنهاد طرح توسعه
۱۹۳	هماهنگی در انجام فعالیتها
۱۹۴	تعادل و تنوع در خانه‌سازی
۱۹۴	دسترسی به حمل و نقل عمومی
۱۹۵	فضای سبز و فضاهای شهری
۱۹۶	راهبرد استفاده از انرژی
۱۹۶	راهبرد استفاده از آب
۱۹۷	ساختمانها و بناهای خصوصی
۱۹۸	پیوست ۲۴- طرح جامع برای ایجاد محیط شهری پایدار (منطقه اوکز در هلند)
	پیوست ۲۵- تجربه پاول، بازسازی و احیای مناطق فرسوده و غیرقابل استفاده در نو، دهورن
۱۹۹	آلمان
۲۰۰	استفاده از ساختمانهای موجود و مصالح محلی
۲۰۰	صدا و آلودگی صدا
۲۰۱	فصل هفتم: نتایج
۲۰۵	منابع

فهرست نمودار

نمودار ۱- عوامل تعیین کننده بهداشت و سلامت	۲۶
نمودار ۲- لایه‌های تأثیرگذار بر بهداشت و سلامت	۳۷
نمودار ۳- هرم بهداشت و سلامت	۳۹
نمودار ۴- مدل مفهومی توسعه پایدار	۴۹
نمودار ۵- نابرابری در سلامت - ارتباطات	۵۵
نمودار ۶- مشکلات قرن ۲۱ و ساختارهای قرن ۱۹	۵۷
نمودار ۷- اعضای گروه ظارت پروژه شهر سالم	۶۳
نمودار ۸- ستون‌های بهداشت	۶۵
نمودار ۹- نتایج مطالعه میدانی شهرهای مشارکت‌کننده در مرحله دوم پروژه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی در رابطه با مهم‌ترین زمینه‌های تأثیرگذار برنامه‌ریزی شهری بر سلامت و بهداشت در شهر	۹۲
نمودار ۱۰- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله دوم پروژه شهر سالم (آیا شاخص‌های سلامت می‌توانند در فرایند برنامه‌ریزی شهری ادغام شده و بر آنها تأثیر گذارند).	۱۰۱
نمودار ۱۱- نمودار شماتیک، سکونتگاه به عنوان یک اکوسیستم یا زیست بوم	۱۰۹
نمودار ۱۲- فرآیند شماتیک سیاستگذاری از طریق برنامه‌ریزی	۱۱۰
نمودار ۱۳- ماتریس ساده ارزیابی میزان سازگاری خط مشی‌ها، اهداف و پیشنهادها در زمینه حمل و نقل در یک منطقه شهری	۱۱۳
نمودار ۱۴- روابط دوسویه منابع و برنامه‌ریزی کاربری اراضی	۱۴۰
نمودار ۱۵- نمودار زیر نحوه تقسیم‌بندی منازل در واحدهای همسایگی و همچنین سازمانهای مسؤول ساخت و ساز آنها، نحوه مالکیت منازل و نوع قیمت آنها را نشان می‌دهد.	۱۷۰
نمودار ۱۶- بسوی سیاستهای (برنامه‌ریزی) شهر سالم	۱۷۱

فهرست جداول

جدول ۱- ماتریس سیاست‌های برنامه‌ریزی و عوامل اجتماعی- محیطی تعیین‌کننده بهداشت و سلامت.....	۳۲
جدول ۲- مقایسه بین اصول و فرایندهای بهداشت ۲۱ و دستور کار ۲۱.....	۴۹
جدول ۳- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در برنامه‌ریزی شهری برای بهبود عدالت و برابری.....	۸۴
جدول ۴- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در فاز دوم پروژه شهرهای سالم در زمینه همکاری برنامه ریزان شهری در فعالیت‌های پروژه‌های شهر سالم.....	۸۶
جدول ۵- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله دوم پروژه شهر سالم سازمان بهداشت جهانی در زمینه درجه مشارکت مردم در برنامه‌ریزی شهری.....	۹۰
جدول ۶- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله‌ی دوم پروژه شهر سالم (معنا و مفهوم برنامه‌ریزی شهری سالم).....	۹۴
جدول ۷- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله‌ی دوم پروژه شهر سالم (اقدام‌های غیربهداشتی و ناسالم موجود در برنامه‌ریزی شهری).....	۹۸
جدول ۸- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله‌ی دوم پروژه شهر سالم (اثرات برنامه‌ریزی شهری سالم).....	۱۰۰
جدول ۹- نتایج مطالعه میدانی شهرهای شرکت‌کننده در مرحله‌ی دوم پروژه شهر سالم.....	۱۰۲
(آیا شاخص‌های سلامت می‌توانند در فرایند برنامه‌ریزی شهری ادغام شده و بر آنها تأثیر بگذارند).....	۱۰۲
جدول ۱۰- فعالیتها، امکانات و نوع طبقه‌بندی مکانها.....	۱۲۴
جدول ۱۱- موضوعات و اهداف در برنامه ریزی برای واحدهای همسایگی سالم.....	۱۶۲
جدول ۱۲- فهرست امکانات رفاهی و جمعیت مورد نیاز.....	۱۶۶

فهرست پیوست‌ها

- پیوست ۱- شهر سالم چیست؟ ۵۱
- پیوست ۲- کیفیت شهر ۵۳
- پیوست ۳- برنامه‌ریزی شهری برای شهرهای شرکت‌کننده در شبکه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی:
"شهرها برنامه‌های اجرایی برای اصلاح سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری سالم و پایدار را تهیه و اجرا کنند" ۵۴
- پیوست ۴- مشارکت ساکنان در تهیه طرح جامع شهر سگوویا ۶۰
- پیوست ۵- برنامه‌ریزی شهر سالم در کینهاگ (دانمارک) ۶۸
- پیوست ۶- برنامه‌ریزی توسعه بهداشت شهری در استوک آن ترنت STOK ON TRENT (انگلستان) ۷۱
- پیوست ۷^۰ شبکه‌های رسمی و غیررسمی (ملی و بین‌المللی) و همکاری میان آنها ۷۵
- پیوست ۸- همکاری بین بخشی در تهیه طرح راهبردی شهر برنو (جمهوری چک) ۸۸
- پیوست ۹- احیاء و نوسازی در بارسلونا (اسپانیا) احیای بخش نسبتاً کم ارزش سیونات ولا ۱۱۸
- پیوست ۱۰^۰ احیای مجتمع‌های مسکونی و محل مشکلات اجتماعی در وین (اتریش) ۱۲۸
- پیوست ۱۱- اصول و قواعد سازمان بهداشت جهانی برای آسایش مسکن سالم ۱۲۹
- پیوست ۱۲- رویکرد یکپارچه در زمینه مدیریت حمل و نقل شهری در فلورانس (ایتالیا) ۱۳۳
- پیوست ۱۳- پروژه آدونیس در کینهاگ (دانمارک) ۱۳۵
- پیوست ۱۴- یکپارچگی در سیاست‌های پارکینگ با دیگر سیاست‌های شهری در لیون (فرانسه) ۱۴۲
- پیوست ۱۵- طرح راهبردی برای بازسازی محیط زیست در شهر بلبانو (اسپانیا) ۱۴۴
- پیوست ۱۶- طرح آزمایشی انرژی خانگی در گلاسکو (انگلستان) ۱۴۷
- پیوست ۱۷- راهبردهای سازمان بهداشت جهانی در زمینه کیفیت هوا و میزان تولید انرژی ۱۵۰
- پیوست ۱۸- پروژه باز زنده‌سازی شهری یکپارچه در کولدینگ (دانمارک) ۱۵۲
- پیوست ۱۹- رشد گیاهان در پشت بام‌های پترزبورگ (روسیه) ۱۵۵
- پیوست ۲۰- برنامه‌ریزی محله‌ای در هارسنس (دانمارک) ۱۶۴
- پیوست ۲۱- نوعی آمیختگی و ترکیب در مسکن (میلتون کینز^۰ انگلستان) ۱۶۹
- پیوست ۲۲- اجرای طرح توسعه "بدون خودرو" در شهر ادینبورگ (انگلستان) ۱۸۰
- پیوست ۲۳- ارتباط میان برنامه‌ریزی واحد همسایگی با معیارهای سلامت در جامعه ۱۸۳
- پیوست ۲۴- طرح جامع برای ایجاد محیط شهری پایدار (منطقه اوکر در هلند) ۱۹۸
- پیوست ۲۵- تجربه پاول، بازسازی و احیای مناطق فرسوده و غیرقابل استفاده در نوردهورن آلمان ۱۹۹

www.ketab.ir

یادداشت

هدف برنامه‌ریزی شهری، بنا بر تعریف و ماهیت آن، افزایش و بهبود کیفیت زندگی در شهرها است که در عین حال، بسیاری از فعالیت‌های آن به نوعی با سلامت عمومی در ارتباط است. متأسفانه این موضوع برای بسیاری از برنامه‌ریزان شهری و همین‌طور کارشناسان بهداشت و سلامت شناخته شده نیست. نیاز توجه بیشتر به مسایل سلامت در شهرها، سازمان بهداشت جهانی و برنامه‌ریزان شهری را بر آن داشت که با نگاه و حرکتی جدید، اهمیت موضوع را یادآور شده و گام‌هایی عملی در این جهت بردارند. کتاب حاضر نشان‌دهنده این ارتباطات و ریشه‌های آن است و به تجربه‌هایی که در این زمینه وجود دارد، اشاره می‌کند.

امید است که ترجمه کتاب برای برنامه‌ریزان شهری و همچنین کارشناسان بهداشت و سلامت عمومی کشور مفید باشد و با مطالعه، بررسی و به‌کارگیری اصول و تجربیات عرضه شده در آن بتوانیم شهرهای کشور خود را به محیطی امن، سالم، آرام و بهداشتی تبدیل کرده، شرایط را برای سلامتی و بهداشت بیشتر شهروندان مهیا کنیم.

علی اکبر تقوایی

علی عسگری

سکینه معروفی

www.ketab.ir

پیشگفتار

برنامه‌ریزی برای شهری سالم، یعنی برنامه‌ریزی برای مردم. این نوع برنامه‌ریزی به دنبال ترویج این تفکر است که شهر چیزی فراتر از مجموعه ساختمان‌ها، خیابان‌ها و فضاهای باز می‌باشد. شهر موجودی زنده و در حال تنفس است که سلامت و بهداشت آن ارتباط نزدیکی با سلامت و بهداشت شهروندانش دارد.

شرایط و اوضاع ناهنجار شهرها که غالباً تصمیمات برنامه‌ریزان شهری خود مسبب آن می‌باشند، مدتهاست مورد شناسایی و توجه قرار گرفته است. برنامه‌ریزی برای شهری سالم، تأثیر مثبت برنامه‌ریزی شهری بر بهداشت و سلامت، رفاه و کیفیت زندگی انسانی (همان تعریف وسیع سازمان بهداشت جهانی از بهداشت) را برمی‌شمارد. این کتاب، اصول و مفاهیم به‌دست آمده از تجارب شهرهای بزرگ و کوچک اروپایی را که بسیاری از آنها در جنبش شهرهای سالم مشارکت داشته‌اند تشریح و سپس به شیوه‌ای از برنامه‌ریزی که سلامت شهروندان را در متن و نقطه ثقل برنامه‌ریزی شهری قرار می‌دهد، می‌پردازد.

کلیه متخصصان در زمینه برنامه‌ریزی شهری، طراحی و احیای محیط‌های شهری، دیدگاه‌ها و روش‌های این کتاب را جدید و مشوق خود خواهند یافت. همچنین به متخصصان بهداشت و سلامت عمومی امکان خواهد داد تا دربارهٔ نقشی که برنامه‌ریزان شهری می‌توانند در ارتقای سطح سلامت ایفا کنند، مطالب بیشتری بیاموزند.

نویسندگان کتاب عبارتند از: هو بارتون^۱، برنامه‌ریز شهری و مدیر عامل مرکز همکاری‌های سازمان بهداشت جهانی در زمینه شهرهای سالم و سیاست شهری در دانشگاه وست انگلند^۲، و کاترین تسورو^۳، معمار و برنامه‌ریز شهری فعال در شهر پادوا^۴ در ایتالیا. هر دو نویسنده در کار طراحی و برنامه‌ریزی شهری سالم به عنوان بخشی از برنامه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی فعال بوده‌اند.

سازمان بهداشت جهانی (منطقه اروپا)

WHO

-
1. Hugh Barton
 2. University of West England
 3. Catherine Tsourou
 4. Padua

شرایط زندگی مردم و نحوه استفاده آنها از ساختمان توجه خاصی داشته باشند، تا اینکه صرفاً به بناها و کالبد شهر توجه کنند. دوهال و سانچز^۱ رابطه تاریخی بین برنامه ریزی شهری و سلامت را به خوبی توضیح داده اند. پیچیدگی های زندگی شهری و مشکلات آن اهمیت یادگیری مجدد اینکه چرا رابطه بین سلامت و برنامه ریزی شهری از اهمیت کلیدی در شهرها برخوردار است را نشان می دهد.

این کتاب بخشی از پروژه برنامه ریزی برای شهر سالم است که در مرکز بهداشت شهری اداره منطقه ای سازمان بهداشت جهانی اروپا انجام شد. متن اولیه کتاب موضوع سمینار سازمان بهداشت جهانی در زمینه برنامه ریزی شهر سالم در میلان ایتالیا- در اکتبر ۱۹۹۹- بود که برنامه ریزان شهری از کشورهای مختلف اروپا به بحث بر سر این موضوع پرداخته و راه های پیشبرد مسئله را بررسی کردند.

همچنین کتاب تکمیل نشده مباحث قبلی و بر مبنای انتشارات و مدارک قبلی موجود در زمینه برنامه ریزی شهری است که به دست اداره منطقه ای سازمان بهداشت جهانی در اروپا پردازش شده است. تصمیم بر آن نیست که مطالب این کتاب قطعی و نهایی تلقی شده و به همه سئوالات پاسخ دهد، بلکه هدف اصلی ایجاد انگیزه و اطلاع رسانی در زمینه بحث برنامه ریزی شهری و سلامت می باشد.

نویسندگان آن نیز درصدد نیستند تا تفاوت های موجود در نظام های برنامه ریزی شهری و منطقه ای در اروپا را بررسی کنند؛ چرا که قبلاً افراد بسیاری این کار را انجام داده اند. بلکه به تشریح این مطلب می پردازند که چرا برنامه ریزی شهری باید مسایل و اثرات مربوط به سلامت و بهداشت را در قلب فرایند تصمیم گیری های خود وارد کند.

از آنجا که نظام برنامه ریزی و تکنیک های آن در سراسر اروپا، برخی اوقات تفاوت های قابل توجهی با هم دارند، هر شهر و کشوری باید راه های مناسب برای اجرای مفهوم برنامه ریزی شهر سالم را پیدا کند. بنابراین هدف، ارائه کمک به برنامه ریزان شهری برای ادغام موضوع سلامت در فرایندهای تصمیم گیری شان می باشد.

قصد ما آن است که کتاب را کلیه کارشناسانی که در زمینه های مختلف مربوط به برنامه ریزی شهری فعالیت می کنند، مورد استفاده قرار دهند. این افراد شامل برنامه ریزان کاربری زمین، معماران، طراحان شهری، برنامه ریزان حمل و نقل و کسانی که در احیای شهری، نوسازی شهری و توسعه اقتصادی نواحی شهری فعالیت می کنند، می شوند. همچنین برای دانشجویان

این رشته‌ها نیز قابل استفاده است و بالاخره به کارشناسان بهداشت عمومی در آشنایی با نقش برنامه‌ریزان شهری در توسعه بهداشت شهروندان کمک زیادی خواهد کرد. خواندن همه کتاب تصویری جامع از برنامه‌ریزی شهری، بهداشت و سلامتی به وجود خواهد آورد، با این حال خوانندگان می‌توانند بارها و بارها به کتاب مراجعه کنند، به سراغ بخش‌های خاصی از آن رفته و به بررسی مسایل مفهومی، خط‌مشی‌ها و مطالعات موردی موجود بر حسب نیاز بپردازند.

بخش اول کتاب مفهوم برنامه‌ریزی شهر سالم را توضیح می‌دهد. **فصل اول** آن به تعریف سازمان بهداشت جهانی از بهداشت پرداخته که در آن سلامتی فقط به عدم وجود بیماری‌ها ختم نشده بلکه مفاهیم رفاه و کیفیت زندگی انسان را نیز در بر می‌گیرد. این فصل رابطه بین سلامت و برنامه‌ریزی شهری را روشن ساخته و اهداف برنامه‌ریزی سلامت را تشریح می‌کند. **فصل دوم** به توضیح ارزش خاص شیوه شهر سالم در مدیریت شهری می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه و چرا این جنبش به برنامه‌ریزی شهری مربوط می‌شود. **فصل سوم** درصدد است که نشان دهد، چگونه و تا چه اندازه برنامه‌ریزی شهر سالم در شهرهای شرکت‌کننده در پروژه شهرهای سالم سازمان بهداشت جهانی که از سال ۱۹۸۷ شروع شده، واقعیت پیدا کرده است.

بخش دوم توصیه‌های لازم به منظور نحوه برنامه‌ریزی به شیوه بهداشتی در سطوح مختلف را نشان می‌دهد.

فصل چهارم راهبردهای لازم برای یک شهر یا منطقه را توضیح می‌دهد و در آن راهبردی روشن برای نوعی از شکل شهر پیشنهاد می‌شود که مکان‌های، تسهیلات شهری، مسکن، ترانزیت، برنامه‌ریزی یکپارچه حمل و نقل و برنامه‌ریزی شهری را مورد توجه قرار می‌دهد.

فصل پنجم گسترش اصول برنامه‌ریزی شهری سالم را به سطوح واحد همسایگی توضیح می‌دهد و اینکه چرا ساکنان واحدهای همسایگی باید قدرت بیشتری در فرآیندهای تصمیم‌گیری داشته باشند زیرا این قدرت بر واحد همسایگی‌شان اثر می‌گذارد.

فصل ششم تعدادی چک لیست ارائه می‌شوند که استفاده از آنها امکان ارزیابی و سنجش میزان سازگاری طرح‌های توسعه شهری با اصول برنامه‌ریزی شهری را امکان‌پذیر می‌کند. در ضمن مطالعات موردی مربوط به هر یک از بخش‌های کتاب نیز در پیوست آمده است.

نویسندگان: هیو بارتون

کاترین تسورو